

HyFlex Learning: The Next Normal Instructional Strategies

Rasita Raksakul^{1*}, Rungtiwa Yamrung², and Kittichai Suthasinobon³

Received: February 20, 2023 **Revised:** April 11, 2023 **Accepted:** April 11, 2023

Abstract

The advancement of information technology in the present time has been influencing and changing how educational management functions. In addition, the Covid 2019 pandemic has constantly and globally impacted for more than two years. With such given circumstances, academic institutes must need to rely on innovative educational technology to create and facilitate effective and appropriate with any contexts of learning environments. The HyFlex Learning refers to a flexible approach to education which operates on both regular classroom setting (Face-to-Face), online learning setting and asynchronous setting by using Learning Management System. The term "HyFlex" stands for Hybrid-Flexible, indicating that it allows students to choose between different modes of learning based on their preferences, needs, and circumstances. In a HyFlex Learning model, students have the option to choose their own favorable study settings and learning resources. This allows for increased flexibility in scheduling, location, and learning styles. Students can choose to attend classes on campus, join remotely from a different location, or even switch between in-person and online participation as needed. However, in order to maximize the effectiveness of the learning management strategy for the students, the role of the teacher is therefore an important part in creating participation and learning options to encourage learners to achieve the desired learning outcomes which integrate educational technology in teaching and learning method. Implementation of next normal HyFlex Learning not only increases motivation of learners, but it also offers deployment of adaptive learning platforms where students can perform self-directed learning from anywhere and anytime.

Keyword: HyFlex Learning; Instructional Strategies; Next Normal

¹ Educational Science and Learning Management, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

² Faculty of Education, Srinakharinwirot University

³ Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

* Corresponding author e-mail: rasitar.ra@gmail.com

การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ในยุคปกติถัดไป

รสิตา รักสกุล¹, รุ่งกวีา แยมรุ่ง², และ กิตติชัย สุราสีโนบล³

รับบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2566 แก้ไขบทความ: 11 เมษายน 2566 รับตีพิมพ์: 11 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศได้มีอิทธิพลและผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการจัดการศึกษา ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ยังคงส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลากว่า 2 ปี ทำให้การจัดการเรียนการสอนต้องอาศัยเทคโนโลยีการศึกษาเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น มาจากคำว่า “ผสมผสาน” รวมกับคำว่า “ยืดหยุ่น” เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่จัดการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติ ซึ่งมีการเรียนแบบเผชิญหน้า ควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์และการเรียนรู้ด้วยตนเองตามเวลาที่สะดวก ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจ และสภาพแวดล้อมของตนเอง ผู้เรียนมีทางเลือกในการเลือกสถานที่เรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ที่ตนเองชื่นชอบ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการจัดตารางเวลา สถานที่ และวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามเพื่อให้กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน บทบาทของครูจึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมและทางเลือกในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่กำหนด ซึ่งการนำเทคโนโลยีศึกษามาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ นอกจากจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ยังช่วยเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา และส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองอีกด้วย

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น; กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้; ยุคปกติถัดไป

¹ สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* Corresponding author e-mail: rasitar.ra@gmail.com

บทนำ

ในสภาวะการณ์ของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ที่ยังคงส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน ตลอดระยะเวลากว่า 2 ปี ประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีบทบาทผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการทำงานของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการศึกษาที่ได้มีการนำนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นอกจากเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้จากการเรียนในห้องเรียนปกติแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) ไปสู่การเรียนแบบออนไลน์ (Online Learning) ยังมีการเปิดกว้างด้านวิธีการเรียนรู้และการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ได้หลากหลาย โดยคำนึงถึงความยืดหยุ่นตามหลัก 3E ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึงการเรียนรู้ (Easy) ความยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาและสถานที่ที่ทำให้ง่ายต่อการศึกษด้วยตนเองและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม (Engaged) ในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (Effective) เหมาะสมกับผู้เรียน โดยจัดรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Equitable Education Fund, 2021) และใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้มีความสุข สนุกสนานในการเรียนรู้ ตลอดจนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อเอื้อต่อการทำกิจกรรมกลุ่ม ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน หรือที่อื่น ๆ ได้ตลอดเวลา (Rodniyom, 2021) ซึ่งถือเป็นความปกติใหม่ (New Normal) ในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นแบบฉับพลันที่ใช้เวลาในการเรียนรู้และปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้การศึกษาสามารถดำเนินต่อไปได้ สอดคล้องกับสาระสำคัญของ National Education Act (1999, as cited in Sakulprahmne & Prasertsaruy, 2015) ในด้านการพัฒนาการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ได้ตามความต้องการหรือตามอัธยาศัย โดยผู้สอนพัฒนาบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก สนับสนุนและชี้แนะการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาเป็นกลุ่มที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ มีประสบการณ์ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากกิจกรรมหรือรายวิชาที่ตนเองสนใจตามเหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ การเลือกเรียนในเวลาและสถานที่ที่สะดวก รวมถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการบูรณาการกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย จะช่วยเปิดโลกการเรียนรู้ของผู้เรียนให้กว้างขึ้น

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพทางการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น จึงมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น ซึ่งเป็นนวัตกรรมการศึกษาแบบผสมผสานที่มีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียนในการเลือกรูปแบบการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในยุคปกติใหม่และยุคปกติถัดไป (Next Normal)

ความหมายของการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น

การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น (HyFlex Learning) มาจากคำว่าผสมผสาน (Hybrid) และยืดหยุ่น (Flexible) โดยคำว่า “ผสมผสาน” หมายถึง การเรียนการสอนแบบผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติแบบเผชิญหน้ากับการเรียนแบบออนไลน์ โดยที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องเข้าร่วม

กิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมออนไลน์ร่วมกัน หรือที่คนส่วนใหญ่อาจคุ้นเคยกับคำว่า Hybrid Learning ส่วนคำว่า “ยืดหยุ่น” หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น โดยผู้เรียนสามารถเลือกรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ ทั้งความยืดหยุ่นในการเลือกลำดับเนื้อหาที่เรียน (Path) การเลือกระยะเวลาที่ต้องการเรียน (Pace) การเลือกเวลาเรียน (Time) และการเลือกสถานที่เรียน (Place) ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น เมื่อคำสองคำนี้รวมกันอย่างมีความหมายจึงเป็นคำว่า Hybrid-Flexible หรือ HyFlex ซึ่งหมายถึง การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่นที่ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ทั้งการเรียนรู้ในมิติประสานเวลา (Synchronous) ระหว่างเรียนรู้ในห้องเรียนปกติแบบเผชิญหน้ากับการเรียนแบบออนไลน์ และในกรณีที่ผู้เรียนไม่สะดวกเข้าเรียนก็สามารถติดตามการเรียนรู้ในมิติไม่ประสานเวลา (Asynchronous) โดยศึกษาด้วยตนเองจากวิดีโอบันทึกการสอนที่ผู้สอนได้ออกแบบไว้ผ่านระบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) ซึ่งผู้เรียนสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ของตนเองได้ตามความเหมาะสมและตลอดเวลา เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดของการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น

การเรียนรู้แบบผสมผสาน เป็นแนวทางการศึกษาที่ผสมผสานองค์ประกอบของการสอนเผชิญหน้าแบบดั้งเดิมเข้ากับการเรียนรู้ออนไลน์หรือดิจิทัล เพื่อนำประโยชน์ของการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบดั้งเดิมและการเรียนรู้ออนไลน์มาสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและมีพลวัตมากขึ้น ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น ดูวิดีโอ บทเรียนโต้ตอบ หรือเข้าร่วมในการอภิปรายออนไลน์ เป็นต้น โดยองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานสามารถดำเนินการผ่านระบบการจัดการการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลที่อำนวยความสะดวกในการจัดส่งเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การมอบหมายงาน และการประเมินผล ซึ่งอาจมีโครงสร้างหรือรายละเอียดในการดำเนินการที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบทของสถาบันการศึกษา ระดับการศึกษา และเนื้อหาวิชาที่สอน

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง การออกแบบการจัดการเรียนการสอนต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการจัดการเรียนการสอนเผชิญหน้าแบบดั้งเดิมกับการเรียนรู้ออนไลน์ สามารถผสานรวมเข้าด้วยกันอย่างราบรื่น และผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย Beatty (2019) จึงได้เสนอแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น 4 ประการ ดังนี้

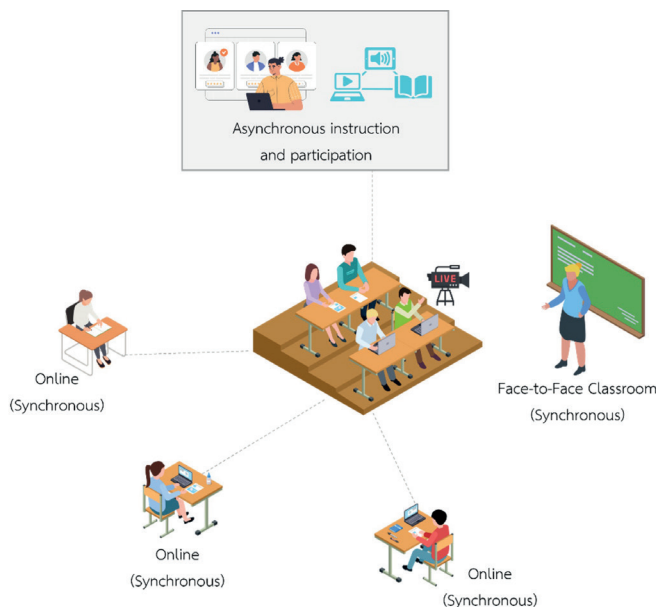
1) ทางเลือกในการเรียนรู้ (Learner Choice) ผู้เรียนต้องมีทางเลือกเพื่อโอกาสทางการเรียนรู้ เช่น เปิดโอกาสเลือกเรียนรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ (1) การเรียนในห้องเรียนแบบเผชิญหน้า หรือการเรียนรู้ในมิติประสานเวลา เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้รับผลป้อนกลับแบบทันทีทันใด (Immediate Feedback) ทั้งผู้เรียนและผู้สอน (2) การเรียนแบบออนไลน์ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถติดต่อสื่อสารทางไกลได้และสามารถได้รับผลสะท้อนกลับแบบทันทีทันใดทั้งผู้เรียนและผู้สอน แต่ผู้เรียนและผู้สอนต้องมีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมถึงตัวของผู้เรียนเองจำเป็นต้องมีวินัย และมีสมาธิจดจ่อกับการเรียนรู้ (3) การเรียนรู้ด้วยตนเองตามเวลาที่สะดวกผ่านระบบการจัดการ

เรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ในมิติไม่ประสานเวลา กล่าวคือ ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ ณ เวลาเดียวกับการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ แต่สามารถดูคลิปวิดีโอการสอนที่ถูกบันทึกไว้ระหว่างการสอนได้ โดยการเรียนวิธีนี้จะไม่ได้รับผลการป้อนกลับแบบทันทีทันใด อาจใช้การสอบถามผู้สอนภายหลังผ่านทาง การแชท อีเมล เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์และเครือข่าย อินเทอร์เน็ต รวมถึงตัวของผู้เรียนเองจำเป็นต้องมีวินัย ความรับผิดชอบ และมีสมาธิจดจ่อกับการเรียนรู้ สูงอีกด้วย

2) ความเท่าเทียมในการจัดการเรียนรู้ (Equivalency) การเรียนรู้ต้องได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ เท่าเทียมกันผ่านการสร้างหลักสูตรที่มีการออกแบบการวัดและการประเมินผลที่หลากหลายเหมาะสมกับ ผู้เรียนและรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเลือก (เรียนในห้องเรียนปกติ/เรียนแบบออนไลน์/เรียนตามเวลาที่ สะดวก)

3) ความสามารถในการนำกลับมาใช้ใหม่ (Reusability) สื่อการสอนและการบรรยายต้องอยู่ ในรูปแบบที่น่ากลับมาใช้ใหม่ได้เสมอ เช่น มีการบันทึกการสอนเป็นวิดีโอคลิปเพื่อให้ผู้เรียนที่มีความ ประสงค์ทบทวน หรือผู้ที่มีความประสงค์เรียนนอกเวลาได้มีโอกาสในการเรียนรู้

4) การเข้าถึงการจัดการเรียนรู้ (Accessibility) ผู้เรียนจะต้องสามารถเข้าถึงเนื้อหาและ กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ได้เสมอ เช่น ผู้เรียนที่เรียนในห้องเรียนและผู้เรียนในห้องเรียนออนไลน์สามารถทำ กิจกรรมปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนร่วมห้องได้ ผ่านทางกระดานออนไลน์ หรือผู้เรียนทุกคนสามารถ เข้าถึงสื่อการเรียนรู้ก่อนเรียน (Pre-class Content) เพื่อรับข้อมูลสารสนเทศ เนื้อหา ไอเดีย และใช้ในการ การพิจารณาตัดสินใจเลือกรูปแบบการเรียนรู้ (เรียนในห้องเรียนปกติ/เรียนแบบออนไลน์/เรียนตามเวลา ที่สะดวก) ที่เหมาะสมกับหัวข้อนั้น ๆ หรือรายวิชานั้น ๆ

ภาพที่ 1 ทางเลือกการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่นเป็นกลวิธีในการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการนวัตกรรมเทคโนโลยีการศึกษาในการสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่นและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner Centered) จัดการเรียนรู้ที่เน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นหลัก โดยผู้สอนจะต้องมีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อเอื้อต่อวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียน และจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติ โดยเน้นการพัฒนาประสบการณ์เรียนรู้จนผู้เรียนสามารถค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น ประกอบด้วย กระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น บทบาทของผู้สอน และบทบาทของผู้เรียน

1. การออกแบบคอร์สหรือรายวิชาด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น

เป็นการใช้แนวคิดการออกแบบการเรียนรู้ย้อนกลับ (Backward Design) (Cambrian College, n.d. as cited in Barclay et al., n.d.) โดยมีกระบวนการดังนี้

1.1 กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) โดยระบุสิ่งที่ผู้เรียนควรรู้ในด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และทัศนคติ (Attitude) หรือสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้เมื่อจบหลักสูตรหรือรายวิชา ซึ่งการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจนจะทำให้ผู้สอนทราบถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนช่วยให้ทราบแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และวิธีสอนอย่างมีเป้าหมายชัดเจน

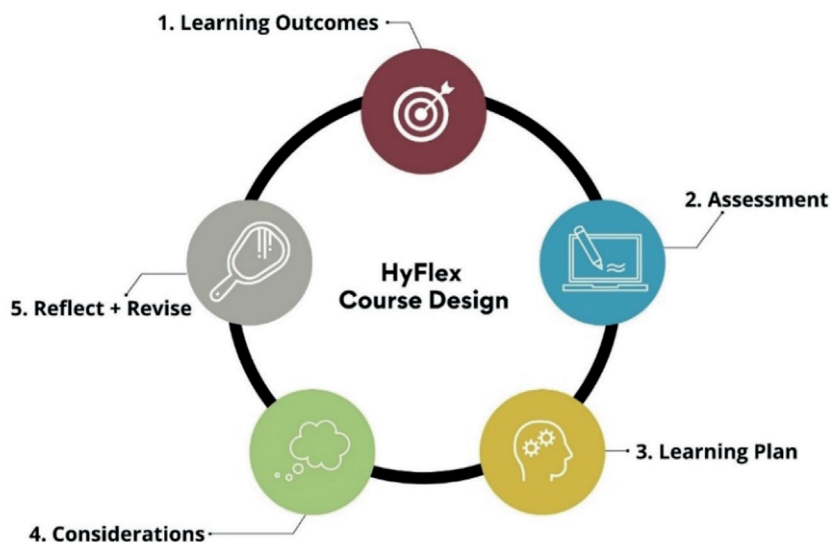
1.2 กำหนดการประเมิน (Assessment) เป็นการกำหนดเครื่องมือที่จะใช้ประเมินผลผู้เรียนที่มีความสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด เช่น rubrics (Rubrics Score) แบบทดสอบ (Testing) แบบสังเกต (Observation) เป็นต้น

1.3 กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ (Learning Plan) เป็นการออกแบบหัวข้อการเรียนรู้ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงสื่อการสอนที่จะใช้ในแต่ละบทเรียนที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด

1.4 การเลือกช่องทาง/วิธีการในการถ่ายทอดองค์ประกอบการเรียนรู้ (Considerations) เป็นการพิจารณาคัดเลือกเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมิน และสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละรูปแบบ

1.5 การสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนา (Reflection & Revise) เป็นการออกแบบช่องทางการสะท้อนผลการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้สอนใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนเมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษา

จากแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การออกแบบคอร์สหรือรายวิชาด้วยการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น
ที่มา: (Cambrian College, n.d. as cited in Barclay et al., n.d.)

2. บทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานและยืดหยุ่น

ในมิติของการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น ผู้สอนจะต้องนำเสนอเนื้อหาอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นมืออาชีพ (Beatty, 2019) โดยนำเสนอความรู้อย่างสร้างสรรค์ผ่านเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับกลุ่มผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน สามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ผู้สอนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และจัดสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ได้ด้วยตนเองผู้สอนควรมีการเสนอแนะแนวทางในการค้นคว้าความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนและอาจารย์ ตลอดจนมีการกำหนดแนวทางในการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) จากผลการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้สอนอาจกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและยืดหยุ่นในการเรียนรู้ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ (Bamroongscheep, 2014) โดยคอยให้ผลสะท้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการพัฒนางานและการเรียนรู้ อีกทั้งผู้สอนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนในทุกโหมดการสอน (เรียนในห้องเรียนปกติ/เรียนแบบออนไลน์/เรียนตามเวลาที่สะดวก) โดยไม่ละทิ้งการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่นมีประสิทธิภาพ (Kaewrattanapat, 2022) ผู้สอนควรมีบทบาท ดังนี้

1) การเตรียมความพร้อมและการวางแผน (Planning) ผู้สอนจะต้องศึกษาบริบท (Context) ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ นโยบาย วัฒนธรรมของสถานศึกษา

นอกจากนี้ จะต้องเตรียมความพร้อมให้กับตนเองในการสอนหรือบรรยาย (Instruction/Lecture Readiness) เช่น ผู้สอน/ผู้บรรยาย เป็นส่วนที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่นที่จะต้องมีทักษะการคิดที่ยืดหยุ่น มีความคิดสร้างสรรค์ หมั่นแสวงหารูปแบบการสอนที่หลากหลายโดยไม่ยึดติดการสอนและถ่ายโอนความรู้รูปแบบเดิม ๆ มีทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนรู้ มีทักษะการจัดการประสบการณ์ผู้เรียน รวมถึงความพร้อมทางด้านห้องเรียน เครื่องมือการเรียนรู้ สัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นต้น (3) การจัดการรายวิชา เช่น การวางแผนการสอน เวลา หัวข้อ กิจกรรม การมอบหมายงาน และการประเมินผล (4) ผลลัพธ์และประสบการณ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์

2) เนื้อหา (Content) เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสรับข้อมูลสารสนเทศ เนื้อหา ไอเดีย ก่อนการเรียนในชั้นเรียนและใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกรูปแบบการเรียนรู้ (เรียนในห้องเรียนปกติ/เรียนแบบออนไลน์/เรียนตามเวลาที่สะดวก) ที่เหมาะสมกับหัวข้อหรือรายวิชานั้น ๆ โดยเนื้อหาการเรียนอาจอยู่ในรูปแบบของคลิปวิดีโอ เอกสารสำหรับอ่าน หรืออาจเพิ่มความน่าสนใจด้วยสื่อการเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ (Interactive Knowledge Media) ในมิติของการถ่ายโอนความรู้การเรียนการสอน (Instructions) ควรมีการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนการสอนเชิงปฏิสัมพันธ์ มีการทำกิจกรรมการเรียนรู้แบบเฝัรู้ (Active Learning) ผ่านการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน-ผู้สอน ผู้เรียน-ผู้เรียน ผู้เรียน-เนื้อหา รวมถึงผู้สอนควรมีการประเมินผลอยู่เสมอ

3) การประเมิน (Assessment) เพื่อเป็นการวัดและประเมินว่าผู้เรียนที่ผ่านการเรียนใน 3 รูปแบบ (เรียนในห้องเรียนปกติ/เรียนแบบออนไลน์/เรียนตามเวลาที่สะดวก) จะมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกัน โดยผู้เรียนควรต้องสรุปได้ว่าได้เรียนรู้อะไร? ผ่านการสะท้อนประเด็นการเรียนรู้ (Reflective Dialogue) โดยอาจให้ผู้เรียนเขียนสรุปสั้น ๆ และ/หรือ การให้ทำใบงานเพื่อทบทวนและฝึกฝน เพื่อให้ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง รวมถึงอาจเตรียมเนื้อหาที่รวมคลิปการสอนและสื่อการเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ รวมถึงเนื้อหาหรือไฟล์เอกสารต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนต่อผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น

	Classroom	Online Synchronous	Online Asynchronous
เนื้อหา (Content)	ผู้สอนการถ่ายทอดเนื้อหาโดยใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายและน่าสนใจ	ผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหาให้กับผู้เรียนออนไลน์โดยใช้รูปแบบเดียวกันกับการเรียนในห้องเรียน	ผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหาให้กับผู้เรียนผ่านการบันทึกวิดีโอการสอน และส่งข้อความแจ้งผู้เรียน
การมีส่วนร่วม (Engagement)	ผู้สอนสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่มีความหมายผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น การสนทนา การตอบคำถาม การอภิปราย เป็นต้น	ผู้สอนมีส่วนร่วมกับผู้เรียนผ่านทางออนไลน์ โดยเปิดประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายในชั้นเรียน หรือทำกิจกรรมกลุ่ม	ผู้สอนสนทนาออนไลน์กับผู้เรียนนอกเวลาเรียนโดยอาจใช้การส่งข้อความที่มีความหมายชัดเจน เข้าใจได้ง่าย และมีความถี่ในการโต้ตอบบ่อยครั้ง เพื่อเป็นการติดตามและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

	Classroom	Online Synchronous	Online Asynchronous
การประเมิน (Assessment)	ผู้สอนประเมินการเรียนรู้รายบุคคลอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Assessment) ระหว่างจัดการเรียนการสอน และทำกิจกรรม	ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนออนไลน์มีการโต้ตอบ ซึ่งถือเป็นวิธีการประเมินการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการระหว่างจัดการเรียนการสอนและทำกิจกรรม	ผู้สอนจะต้องให้ข้อมูลย้อนกลับหลังจากทำกิจกรรมการเรียนรู้แบบทันท่วงที (Timely) โดยให้ความเห็นที่ตรงประเด็น (Accurate) และมีความหมาย (Significant) ต่อผู้เรียนในการพัฒนางานให้ดีขึ้น

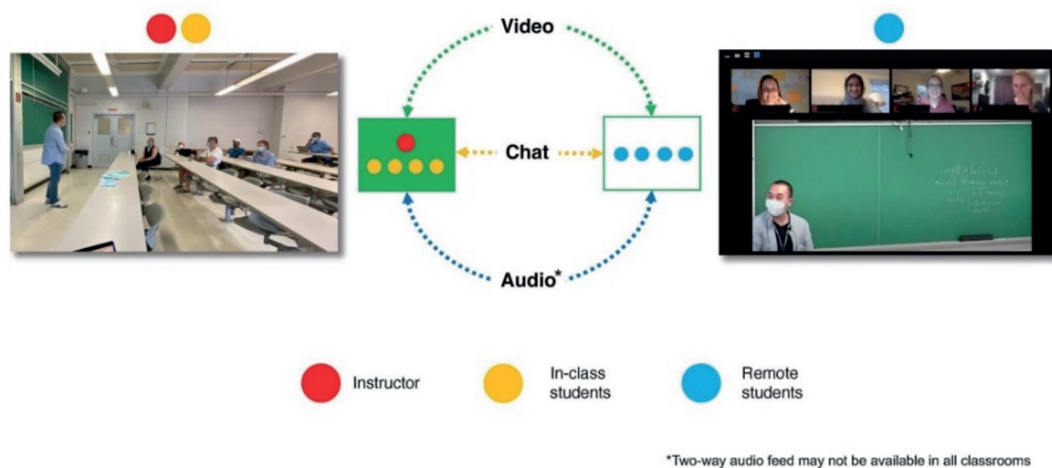
ที่มา: ปรับจาก Beatty, (2019)

3. บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ในยุคถัดไป

สำหรับบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่นนั้น ผู้เรียนจะต้องรู้จักวางแผนการเรียนรู้ของตนเองเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของรายวิชา มีวินัยในการเรียนรู้ รับผิดชอบและสามารถแบ่งเวลาในการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ ยังต้องรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเปิดใจกว้างในการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มผู้เรียนที่แตกต่างกัน โดยร่วมวิเคราะห์ข้อมูล แสดงความคิดเห็น หรือแบ่งปันองค์ความรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองผ่านเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Bamroongcheep, 2014)

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น

การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่นสามารถติดตั้งอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีได้ตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษา โดยภายในห้องเรียนต้องถูกออกแบบเพื่อรองรับการจัดการเรียนการสอนทั้งการเรียนในห้องเรียนปกติแบบเผชิญหน้ากับการเรียนแบบออนไลน์ที่มีกล้องในการจับภาพผู้สอน กระดาน และบรรยากาศในชั้นเรียน รวมถึงมีกระดานอัจฉริยะที่สามารถบันทึกและส่งไปยังผู้เรียนที่เรียนแบบออนไลน์ได้ นอกจากนี้ การจัดห้องเรียนจะต้องเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเรียนในห้องเรียนปกติสามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้เรียนที่เรียนแบบออนไลน์ได้ โดยคำนึงถึงระบบการสื่อสารระบบการทำงานหรือการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียนที่เรียนในห้องเรียนปกติและออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งสามารถแสดงตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่นได้ ดังนี้

ภาพที่ 3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น
ที่มา: Columbia University (n.d.)

จากภาพที่ 3 เป็นตัวอย่างการจัดการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่นของโรงเรียนสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (Columbia School of Social Work) จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในห้องเรียนปกติแบบเผชิญหน้าและห้องเรียนออนไลน์ ผ่านการเชื่อมต่อด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลด้วยวิดีโอ เสียง และการโต้ตอบผ่านแชท รวมถึงมีการบันทึกการสอน

เป็นวิดีโอคลิปสำหรับผู้เรียนที่เลือกเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งโรงเรียนสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยโคลัมเบียเป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษาที่ได้ทดลองใช้การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่นแล้วประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น

จากการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเสนอข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนการสอนผสมผสานแบบยืดหยุ่นได้ดังนี้ 1) ควรมีการเตรียมความพร้อมทั้งผู้สอนและผู้เรียน 2) มีความยืดหยุ่นเมื่อเกิดปัญหาด้านเทคโนโลยี เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ตขัดข้อง หรือผู้เรียนติดปัญหาในการเข้าถึงการเรียนรู้ เป็นต้น 3) ควรมีผู้ช่วยสอน (Teacher Assistant: TA) เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีและการสนทนาทางแชทระหว่างทำกิจกรรมในคาบเรียนกับผู้เรียนที่เลือกช่องทางออนไลน์ ซึ่งจะทำให้ผู้สอนมีเวลาในการถ่ายทอดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ และ 4) ควรมีการตั้งคำถามกลิ้งที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนที่เลือกเข้าเรียนแบบออนไลน์รู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น เป็นกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีการศึกษสนับสนุนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนในการเลือกวิธีการเรียนรู้อย่างอิสระ มีความยืดหยุ่นในมิติของเวลา สถานที่ และการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

นอกจากนี้ ยังช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่นำไปสู่การเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ซึ่งเป็นแนวทางที่น่าสนใจสำหรับการศึกษายุคปกติใหม่

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่มีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้ดำเนินมาระยะหนึ่งและได้ปรับเปลี่ยนการรับรู้และความเข้าใจของผู้เรียนและผู้สอนจนเกิดเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนออนไลน์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น จนนำไปสู่การยอมรับ การปรับใช้ และอาจมีผลสืบเนื่องไปเป็นความปกติถัดไปนั้น ยังคงมีความท้าทายต่อการจัดการศึกษาไทยในหลายประเด็นด้วยกัน โดยเฉพาะความท้าทายในการสื่อสารกับผู้เรียนทั้ง 3 กลุ่ม (ผู้เรียนในห้องเรียนปกติ ผู้เรียนแบบออนไลน์ และผู้เรียนตามเวลาที่สะดวก) เนื่องจากผู้เรียนแต่ละกลุ่มอยู่ต่างสถานที่และอาจจะต่างเวลากัน ทำให้ผู้สอนจะต้องให้ความสนใจกับผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม หากในรายวิชามีผู้เรียนจำนวนมากเกินไป ผู้สอนอาจไม่สามารถสังเกตการณ์ได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น ผู้ช่วยสอนจึงมีความจำเป็นในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการห้องเรียนและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้ผสมผสานแบบยืดหยุ่น จะประสบผลสำเร็จและส่งผลกระทบต่อผู้เรียนเมื่อมีความสามารถในการกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Regulated Learning) ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่ยังมีความต้องการที่จะเรียนรู้ในชั้นเรียนปกติไปพร้อมกับผู้สอนมากกว่าเรียนรู้ด้วยตนเอง และหากจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติก็ยังมิข้อจำกัดในเรื่องของการใช้สถานที่ที่ต้องมีการรักษาระยะห่างในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงปัญหาเรื่องความพร้อมของผู้เรียนทั้งสภาพแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน รวมถึงเครื่องมือในการเรียนรู้ทั้งเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์และสัญญาณอินเทอร์เน็ต จึงนำมาสู่คำถามสำคัญที่ว่า “เราควรจัดการศึกษาอย่างไรจึงจะทำให้เด็กไทยสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง” ถือเป็นประเด็นที่น่าสนใจชวนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการศึกษาาร่วมกันเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดการเป็นนักเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) จนกลายเป็นความปกติในสถาบันการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Bamroongcheep, U. (2014). HyFlex learning: instructional technology in 21st century. *Journal of Education Burapha University*, 15(1), 15-29. [in Thai]
- Barclay, A., Ceccolini, K., Clarke, K., Domonchuk, N., Shapiro, S., & Singh, J., ... Arseneau, C. (n.d.). *HyFlex course design and teaching strategies*. Retrieved from <https://ecampusontario.pressbooks.pub/hyflexcoursedesignteachingstrategies/chapter/unit-1-what-is-hyflex/>
- Beatty, B. J. (2022). *Hybrid-flexible course design: implementing student-directed hybrid classes*. Retrieved from https://edtechbooks.org/pdfs/print/hyflex/_hyflex.pdf
- Columbia University. (n.d.). *Hybrid/HyFlex teaching & learning*. Retrieved from <https://ctl.columbia.edu/resources-and-technology/teaching-with-technology/teaching-online/hyflex/>
- Equitable Education Fund. (2021). *Lessons learned from China to Thailand: when the resilience is the heart of learning in COVID-19*. Retrieved from. <https://www.eef.or.th/reviewing-the-quality-and-resilience-of-education-chinese-experience-on-flexible-learning-in-the-time-of-covid-19/> [in Thai]

- Kaewrattanapat, N. (2022). *What is HyFlex learning?*. Retrieved from https://elsci.ssru.ac.th/nutthapat_ke/mod/forum/discuss.php?d=15 [in Thai]
- Rodniyom, A. (2021). Education technology and online teaching and learning management in the New Era. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 6(9), 123-133. [in Thai]
- Sakulprahmne, S., & Prasertsaruy, S. (2015). Development of flexible learning model for the undergraduate students. *Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn*, 10(1), 27-35. [in Thai]